

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Septimu[m] de abstine[n]tia [e]t eiunio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

IV . 222 . IV
larum varietas auaricie fomēta sunt.
Secūdo sequit luxuria. **Dñi Hierony.**
N diu Eva in paradiso abstinent. vir
go fuit q̄ cito p̄ceptū abstinentie viola-
uit corruptionē sensit. Tertio ira et in-
uidia. **Dñi. ij. Reg. xij. Absolon** fecit
cōtūsum et interfecit fratrem suū Aman
cū remulenti cōtūso. Quarto p̄ acci-
dētā requies p̄stat demonib⁹. **Jo legio**
demonū. dixit **Mar. v. Mitte nos in**
gregē porcorū. q̄ dñs p̄misit eis in si-
gnū q̄ gulosi sūt. **fm glo. demonū ha-**
bitacula. **Quito** grauat sp̄m et ab omni
deuotione deicit. **Pñ. Luc. xxj. Attē-**
dite ne grauent corda v̄ra crapula et
ebrietate. **Crapula** autē ē cruda epula
q̄m tñ de cibo sumit q̄ calor naturalis
nō sufficit ad eius decoctionē. Sexto
sequit corpis infirmitas. imo infirmi-
tates plures. **Jo Eccl. xxxvij. In ml-**
tis em̄ escis erit infirmitas. **Septimo**
sepe mors sequit. **Dñi ibides. Prop̄**
F crapulam multi perierūt. **Quo** ad
tertiū principale notandū. q̄ p̄tra gu-
lam sunt plura remedia. **Prīmū** ē ser-
mo diuus. **Hoc** dat dñs **Matth. iij.**
dicēs diabolo de gula tēptant. **Non**
in solo pane uiuit hō. s̄ in omni verbo
q̄ p̄cedit de ore dei. **Ad** istam em̄ fre-
quē sp̄ualis cibi studiū gylā restrin-
git. **Secūdū** est moderata occupatio.
Dñi Proverb. xxj. Desideria occidūt
pigrū. noluerunt em̄ q̄c̄q̄ man⁹ eius
operari. tota die p̄cupiscit desiderat.
Ad litterā nāq̄ aures otiosi desiderāt
rumores. oculi vanitates. et os gulosa
Tertiū est elongatio ab his q̄ dant oc-
casionē excedēdi i cibo et potu. **Sicut**
sunt delectabilias. varietates vel in-
miseras ciborū. **Fugere** em̄ i vicio gule
sic luxurie victoriosus ē. **vñ Gen. iij.**
di. **Puller** vidit lignū q̄ bonū ēēt ad
vescēdū et pulcrū oculis aspectus de-
lectabile. tulit fructū illi⁹ et comedit
Quartū ē p̄siderare frequēter q̄lis p̄

mortē caro sit futura. **Ab** docet **Gre-**
go. dicēs. **Nihil** odeo valet ad domā-
duz carnis desideria sic cogitare q̄lis
sit futura mortua. **Quintū** ē medica-
tio eterne cene quā nō vel tarde gusta-
bunt q̄ in prandio hui⁹ secuti se siliq̄s
porcorū reficiunt. **Sic** etiā cenā auide
gustare neq̄t q̄ in prandio se repleuit.
Dñi Matth. v. Beati q̄ esuriūt et sit-
unt iusticiam. q̄m ipsi saturabunt. **Et**
beati q̄ esuriunt. q̄ beatiores q̄ satura-
bunt. **Sextū** est cōsideratio malorū q̄
gula facit i secūdo mēbro tactorū. **Quz**
triplicē infert mortē culpe. corpis. et
eterne dānatōis. **Dñi Job. vj. Gusta-**
re q̄s poterit q̄ gustatū affert mortē
Quā sicut cū prudēdissima mēsurā su-
mit medicina vel tiriacā. sic sumi de-
bēt discretissime virtualia. **Septimū**
est p̄sideratio penurie xp̄i in ser mem-
bris suis. **Treñ. iij. Recordare** paup-
tatis et t̄sgressiōis et sellis. q̄ ad p̄mū
Quis etiā q̄ ad alterū cogitare posset
pauperū p̄ vicio sollicitudines. labo-
res. modicitates. et exiguitates q̄s pa-
tunt captiui. medici. vidue. et di am-
ci. **Octauū** et optimū ē dei ḡfa. **Dñi q̄**
laborat h̄ gule vicio dz oīonib⁹ insta-
re. **Jo Job. iij. Qui** biberit ex aqua
quā ego dabo ei nō sitiet in eternū. **Et**
Heb. xij. Optimū ē ḡfa stabilire cor.
nō escis q̄ nō p̄fuerūt ābulatib⁹ i eis.
Capitalum. vij. De abstinentia et
ieiunio.

De abstinentia et ieiunio tria sūt
nūc vidēda. **Primo** q̄ sunt vit-
tutes cōsequētes ieiunū et q̄
mala sequūt nō ieiunātes. **Secūdo** q̄ te-
neant ad ieiunāduz. q̄ et q̄lis. **Tertio**
de potētia abstinedi in boie. **Quz**
ad p̄mū nōndū p̄. q̄ ieiunū fm **Tho.**
in. iij. dist. xv. ē p̄simonia vici⁹ abstinē-
tiāq̄ ciborū. **Prīmū** scz p̄simonia vi-
cius sp̄ est necessaria ad huiusmodi actū
habendū in sumēdo et appetēdo cibū

Sed scdm scz abstinentia i certis cibis
 z potib⁹ certis horis no semp necesse
 est seruare. s^c qm ieiunium indicit. vt po
 stea dicef. Scdo notadu q^d qntuplex
 ieiunium seu abstinentia est. scz nature p
 sacrameto eucharistie in sano necessa
 riu. Scdm e spuale. videlicet abstinere
 a vicijs. fm Hiero. etia ad eiectione
 demonu necessariu. Tertiu est me
 roris. vt discipuloz xpi i triduo mor
 tis xpi. Et etiam alioz qbus dulcedo
 spualis subtrahit. Quartu est gaudij
 vt discipuloz xpi in eius p^sentia z de
 uotoz in p^sentia solatiois spualis.
 Quintu e ieiunium ecclesie. quo im se
 mel certa hora z certis cibis qs absti
 net. z qs est fructus. de hoc solu est ad
 B ppositum. **T**ertio notandū q^d gulo
 si qdam dicunt ieiunium minimum vru
 tis esse actum. Quo ptra fm Tho. in
 .iiij. di. xv. fructus duodecim z vilita
 tes ieiunij in summa ponit. **P**rim⁹ est
 dimisio fomiti que ab Adam z pa
 rentibus praxim⁹. q^d licet peccm no sit.
 s^c valde inclinat ad peccm nisi ieiunijs
 z alijs opibus virtuosis sibi resistat.
Pic fomes ignis est vtratiu opa de
 strues. si ligna cibo z potu inordi
 nate sibi misrant. **I**o ap^ls ait. j. **C**oz.
 .ix. **C**astigo corp⁹ meū z in fuitate re
 digo. ne cū alijs pdicaueri. ipse repro
 bus efficiar **C**astigat eiat⁹ domat⁹ cor
 pus vt fuitate aie facili⁹. z vicijs no la
 sciuat. **S**cdo e delectio pecc. qz em ait
Greg. **C**aro leta nos traxit ad culpā.
 afflicta ducat ad veniaz. **I**o filij isrl⁹ p
 peccis ieiunauerūt. **J**udic. xx. **T**ertiu⁹
 est acquisitio p^sentiu z augmētatio. **P**ū
 q^d em t⁹ante v⁹ute obstemus nisi
 t⁹ate p⁹ abstinentia iteratis actib⁹ insu
 dem⁹. vt dic⁹ p⁹s i. iij. eib. z. ij. **D**oma
 to etia corpe facili⁹ seruit spū ad v⁹u
 tes. obedif etia in **E**cclie. z sic mere
 mur p⁹ obedientia. **Q**uart⁹ est corpalis
 dotis i patria augmētatio. **C**orp⁹ em

resurgēdo erit lucidū. subtile. inpassi
 bile. z agile. z in corpali pulcritudine
 z alijs s⁹ib⁹ s⁹vn⁹ erit alijs excellētiōz
Piaut q^d sunt xpi. corp⁹ suū crucifixe
 runt cū vicijs z p⁹cupiscētijs ieiunādo
Gal. v. verissimilit⁹ erunt excellētiōz
 in talib⁹ dotibus q^d sunt accidētale p
 miū. **D**ū ap^ls. j. **C**oz. iij. **D**nuq⁹ q^d
 accipiet p⁹ia mercedē fm suū labore
Quius e mētis eleuatio. vt p⁹zi **H**e
 lla q^d post ieiunium q^ddraginta dierū vi
 dit⁹visionē magnā. iij. **R**eg. xix. **J**eu
 ni em ad litteraz intellectu acutiōz
 sunt. qz p⁹ gula aia corp⁹ nimiu imergi
 tur. que p⁹ abstinentia ad supna eleuat.
Sic videm⁹ q^d fm p⁹im aues paucay
 carnū ap^l z ali⁹ volāt z vidēt. **E**t il
 la q^dnc⁹ t⁹gunē in p⁹fatide. **Q**ui corpa
 li ieiunio vicia cōprimis. q^d ad p⁹mu z
 secundū. mētē eleuas q^d ad q⁹ntū. vir
 tutē largiris q^d ad tertius. z p⁹mia q^d ad
 quartū. **S**extus e corpis sanitas. **D**ū
Hugo de scro victore. **N**atura hūana
 in modico p⁹enta e. p⁹suetudo p⁹o mul
 ta addidit. z voluptas plurima aggre
 gant. **E**t ad litterā ieiunātes saniores
 sunt q^d diuites crapulosi. in qbus na
 turalis ignis tot victualia no valens
 cōsumere cito sic materialis ignis ex
 tinguit. **S**eptim⁹ est satisfactio nota
 bilis p⁹ peccō. **S**icut. j. **R**eg. vij. filij isrl⁹
 qui offenderāt dominū ieiunauerūt.
 dicētes. **T**ibi peccauim⁹ domine scilicet
 cet eligēdo regē. **R**ōne cuius est pars
 penitentie ipsa abstinentia. **E**t ceteris
 parib⁹. t⁹to plus de purgatorij pena
 minuit. q⁹to plus ipsuz corpus ledit.
Octauus est q^d ieiunium z abstinentia
 est ad cautelā p⁹ peccatis futuris. **D**u
 niti em citius recordant⁹ ne offendant
 de futuro q^d tam penalit⁹ puniti sūt de
 p⁹terito. vt paruit **J**one. iij. in ieiunio
 iuuitarū a rege iniūcro. **D**onus e. qz
 p⁹ ieiunium sit defimnatio t⁹is q^dā. vñ
 beatus **G**reg. dic⁹ in omel. **D**uctus e

Jesus in desertu. Dignus enim est ut quod tot diebus ultra semel refici possim in corpore etiam abstinere interdum a corporibus ut recreemur in mente. Decimum est quod ad sacramenta preparat ut fructuosius sumant. In tota quadragesima ieiunant ut in die pasche devote comeditur. Propter quod etiam ecclesia preceperit a non ieiunio sine necessitate articulo nullum debere comitari. Undecimum est quod per ieiunium christo passo multum conformamur quasi sicut ad horam nonam in cruce est pro nobis passus. sic nos propter eum usque ad eandem horam nos cruciando ieiunemus. ut dicitur **Thomae in iiii. dist. xv. Duodecimum est quod facillimum pro nobis et aliis ea que perimus a deo obtinemus. Sic daniel oraturus ieiunavit danielis. x. et sancti multi. Quod autem ieiunia ab ecclesia instituta sunt rigide observanda ad hoc multa inducunt. Primo ritus iudeorum quorundam quod adeo rigide servabant suas abstinencias ut potius mori eligerent quam abstinencia idicam soluerent. ut patet in Machab. vi. et vii. Quia ergo verecundia est christianorum tempore gratie facilliter solvere ieiunium. Secundo quod non inveniunt aliquod peccatum humanum gravius puniri quam fractio abstinencie imposita. ut patet in primis pariter Gen. iiij. Quia ergo pena infligenda est facilliter abstinenciam non servantibus. In Zach. xliij. Adam exemplum meum ab adolescentia mea. Tertia abstinencia multos malos habet impugnatores. Ea caro impugnat. Item creature visus pulchritudine ad vescedum suaves. Item diabolus. ut patet in christo et primis pariter. Imo ipse impugnat ratio quod est maximum. quod facile contra ea reperit multa argumenta. Item societas hominum. Ideo tanto vniuorsior est actus abstinencie. quanto plures habet impugnatores. Vnde patet. Viriliter agite et confortet eorum visum omnes qui speratis in domino. Secundo principaliter magis in speciali videbitur quoniam sit preceptum**

ieiunare et abstinere. Quiliter tenentur ieiunare. et an ieiunium sit dispensabile. De primo secundum Thomam. secunda. ij. q. cxi. iij. ieiunium cadit in comuni sub precepto legis nature. Primo in quantum pertinet ieiunium ad necessaria cohibitionem a peccato. Secundo in quantum pertinet ieiunium ad satisfactionem in penitentia. et sic cadit sub precepto diuino. sed pur inuenitur in penitentia simpliciter et sic est per sacramentum. Tertio cadit sub precepto eadem abstinencia in quantum per cibum aliquem probabiliter quod sanitate corporis et vita preuaret. Quarto cadit sub precepto legis diuine quoniam quod vult ieiunare. Quinto sub precepto ecclesie cadit ieiunia ab ecclesia instituta. et precipue ieiunium quadragesimale quatuor temporum. vigiliarum omnium apostolorum. propter vigiliis. In his euangeliste. et philippus et iacobus. et similia ieiunia que ab ecclesia instituta sunt. vel per generali consuetudine ecclesie tamquam ieiunia necessario observanda approbata sunt. Ita cadit sic sub precepto quod ea sine necessitate et legitima causa transgreditur peccat mortaliter. modis immediate per scriptum Thomam. exprimentis. Vnde. j. q. vij. si quis omnem ecclesiasticam traditionem scriptam vel non scriptam violat. anathema sit. Nullus nisi per mortali anathematizatur. Et Thomam. vbi prius dicit. quod si quis autoritate legislatoris premitur preceptum eius transgredietur ex preceptu. vel si quis transgreditur hoc modo quod impediatur finis que intendit legislator. tunc peccat mortaliter. Si autem aliquis ex aliqua rationabili causa statutum non fuerit. precipue in eo casu in quo legislator si prius esset decerneret non esse seruandum. talis non peccat mortaliter. Et in scripto super. iij. dist. xv. dicit. Intentioni legislatoris obuiat qui ex contemptu vel sine aliqua rationabili causa ordinationem non seruat. Si autem in aliquo casu ordinationem non seruat in quo probabiliter credi potest si legislator adesset eum obligari non vellet. talis non est reprobatus

Preceptum VI Cap. VII

Quos transgressos precepti. Et si non est ue-
cessarium quod quicumque aliquo die ab eccle-
sia institutum ieiunare omittit quod morta-
liter peccet. Potest enim hoc aliquando oino si-
ne peccato contingere. Aliquando autem sine mor-
tali cum veniali. quod intelligit quod rationabi-
lis causa subest. Aliquando autem cum mortali
et hoc sunt diuersas occasiones quibus
homo ducit ad ieiunium frangendum. **H**
Tho. Concordat **De. de pa. in. iij. dis.**
.xv. dices. Ieiunium ecclesie cadit sub iu-
re positivo. unde eius transgressio sine causa
est peccatum mortale. ut in **Adā.** Et olim
anima que non afflixerit videlicet **Exo.**
.xij. abstinendo a fermentato peribit de
populo suo. Quod autem fractio est cum causa
non ex toto sufficienti. est veniale. ut de
his qui legunt matutinam in completo
rito. Quibus simpliciter nulla culpa est.
E ut in necessitate. **Quomodo** autem iei-
unare teneamur. notandum sunt eundem.
quod ieiunium tripliciter potest solui. **Primo**
quod quis comedendo etiam semel per
rotas mensam irascitur male vel gulose
comedit per totum. vel huiusmodi facit quod est
contra virtutem temperantie. **Secundo** quod
quis etiam semel comedendo. non conti-
nue. sed in parte excedit peccando. ut in si-
ne gulose comedendo. vel in parte iras-
cendo et pro tanto solui potest ieiunium non
pro toto. **Tertio** qui die qua ieiunant
circumstantias necessarias violant. **Ieiunium**
enim debet fieri cum septem circumstantiis
Primo. ut quis die ieiunabili ultra semel
non comedat ea que alio manducatio
solet compleri. **Alii** autem peccet toties quod
mortaliter quoties die ieiunabili plu-
res quam semel comedit sine rationabili causa
Quidam dicunt quod sic. **Alii** quod non. **Tu** tamen
tene sunt **Aug.** certum et dimitte incer-
tum. **Hoc** tamen certum est sunt utrorumque
opinionem. quod peccatum ex pluralitate co-
mestionum amplius potest grauari. ut
plus peccet qui die ieiunabili quater co-
medit quam qui ter. ceteris paribus. quod sta-

ret quod quis hora prima diei comedat fl-
cus cum modico pane. et sic secunda ho-
ra. tertia. quarta et quinta. et sic quinque
comedat modicum semper. **Alius** vero co-
medat post prandium. et in cena eandem
cenam usque in crastinum protelando in ci-
bis et potibus. **Apparet** quod secundus plus
peccet quam primus. quod secundus plus tra-
intentionem legislatoris facit quam primus.
quod primus plus lasciuas corporis repul-
mit quod intendit legislator quam secundus fa-
ciat. **Secundo** non debet ieiunans horam pra-
dij puenire notabiliter sine causa rationabi-
li. **Est** autem hora prandij in ieiunio eccle-
sie alicubi duodecima. **Alicubi** forte
aliter sunt consuetudines varias a malo-
ribus partibus bene approbatas. **In** promi-
tium tamen ecclesia fuit hora nona diei. que
est secunda hora post meridiem. quod patet
sunt plures doctores videlicet primo christum
mortuum fuisse in cruce. in cuius recollectionem
nos cruciamur ieiunio. in quadragesima tamen
strictius videlicet ieiunium esse seruandum.
Primo in calcedonensi. **psello**
sic dicit. **In** quadragesima nullatenus cre-
dendi sunt ieiunare. qui ante manducaverint
quam vespertinum celebret officium. quod qua-
dragesimali tempore post nonam dicit. **Et**
de consuetudine. **dis. j.** Solent plures qui se ieiuna-
re putant in quadragesima mori. ut signum
audierint ad horam nonam manducare. qui
nullatenus ieiunare credendi sunt. si
ante manducaverint quam vespertinum ce-
lebrat officium. **Occurrendum** est enim ad
missas. et auditis missarum sollempnium. ves-
perrimis officium. largitis elemosinis
ad cibum accedendum est. **Si** quis vero alii
qua necessitate preterierit fuerit ut ad missam
venire non valeat estimata vespertina
hora et completa oratione sua. ieiunium sol-
uat. **ibi.** **Addit Tho. in. iij. de hora**
ieiunij. **hora** ieiunij in comedendo non
oportet stricte considerare. sed sufficit gros-
sa estimatio. scilicet quod sit circa horam debi-
tam. nec multum nocet si ex aliqua cau-

sa illa hora aliquantulum pueniat. vel si forte ppter infirmitatem vel etatem vel aliqd hmoi talt hora comedere cederet al-
cui i magnu grauame. eet cu eo de ie-
iunio dispensandu. vel vt aliquantulum
puentret hora. **De. de pa. etia dic q** ie-
iuniu fragit nobili hore anticipatioe
sine ca. **Dico** nobilit. no de illa q vocat
spes gule. **Dico** etia hora nona oi tpe
Cardius tu dz edi i quadagesima q
in alijs ieiunijs. **In** qdragesima ergo
post officiu vespaz an hora vespertina
no licet edere. **Ex** q constat q hora no-
na trahit sic in alijs ieiunijs. **Post** of-
ficiu em none an hora none. du tamē
constat hora sexta transisse vel esse. **hec**
De. Vocat aut doctores pnoiat ho-
ram sextam meridiē. **T**ertio fm **Tho.**
vbi pns i suma z scripto. **Esus** carnis
generalit in oi ieiunio phibit est. **Rō**
est. qz generaliter magis est delectabilis
z ad humorem luxurie magis ceteris
opat. **C**oordinat **Inno. z Hostien.** **Dū**
etia in sexta feria necessario ē abstinē-
dū a carnibz z etia i sabbato. fm quo-
runda consuetudines. **In** qdragesima
ho interdunt vniversat oua z omia
lacticia. **In** alijs autē ieiunijs circa
hec comedēda vel dimittēda diuerse
psuetudines existūt apd diuersos. qz
qsz obfluare dz fm more eoru int qz
conersat. **Dū** **Hiero.** loquēs de ieiu-
nio dicit. **Quaquez** puincia abūdat
in suo sensu. z pcepta maiorum leges
aplicat arbitret. **Sed** nunqd diebus
ieiunioz pot qz de castore comedere.
Rū. **Guil.** in rōnali. par. vj. ca. de vni-
ca. iij. aduersus. **Cū** quidaz pisces sint
hntes ex vna pte formā quadrupedis
animalis. z ex altera piscis. vt binet.
in ieiunijs pnt comedi. ex pte q pisc.
ex alia vo minime. **hec** ille. **Tū** **dis. iij.**
deniqz dicit sic de ieiunio. **Nequaqz**
sum pnoiora marinarū beluarū. id
est. monstruoz z cetua cōiuisa prepa-

ret. **Quarto** circa vsu istozū cibozū
que als cōiter nō sumunt vt electuari
ozū z speciez sic qz se debz habere vt si
modicu sumat. nō tū in hoc dz exorbt
tare. videlz q querat solū delectatōez
in eis. vt multū sumat. **Dū** fm **Tho.**
in. iij. **Sumpto** electuarioz modica
etiam ad delectationē ieiunij ecclesie
nō soluit. **quis** hō possit totaliter vel
in pte ex hoc meritū ieiunij pdere vel
etia mortaliter peccare si sit immode-
rata libido. nō in est trasgressor pcepti
ecclesie nisi in fraudez sumeret. aut si
eis qsi alijs cibis vteret ad famem ex-
tinguēda. **Per** electuaria em vt in su-
ma dic. nō soluit ieiunij. sic nec p all-
as medicinas. nisi qz i fraudē electua-
ria sumat in magna qntitate p modū
cibi. **Quinto** in potu nō dz qz exorbt
tare. **nam** vt **De. de pa.** dicit in. iij. z
Tho. in. iij. pot^o etia an z post nō sol-
uit ieiunij nisi in fraudē fiat. **Quā** autē
dz q pot^o nec an nec post soluit. illud
intelligo dicit **De.** qn nō pfcit ex illis
que psuerūt sumi in cibū. vt potus
ceruise. **Quā** aut pot^o cōficat ex illis q
psuerūt sumi in cibū. vt in amigdo-
latū brodiū. z hmoi. que etia ante i ct-
bum sumunt. secus forte est vt in pur-
reta. **hec** ille. **Et** **Alb.** ii. de. iij. co. eius
tenet q potus an pādū sumptus sol-
uit ieiunij. **Innoc.** tenet qn ppter cō-
suetudinē. **De. de pa.** vbi pns addit.
Stqs nō ppter famē vel voluptatē. sicut
more ne deficeret p inanitate. sicut aut
purretaz aut aliqd hmoi prelibaret p
modū medicine. sic nō est fractū ieiu-
niū. **Sexto** dz ieiunās locū z terraz
cōsiderare in qua sone vult ieiunium
soluere. **Dū** dicit **De. de pa.** vbi pns.
Si consuetudo est in aliq diocesi qz ie-
iunet certo die. illi de diocesi tenet ie-
iunare sicut tenentur si epas indice-
ret. **Rō.** quia consuetudo rationabilis
z prescripta obligat. **dis. xij. ca. illa. Et**

hoc intelligo quo ad indigenas, non aut sic faciunt consuetudine ribaldie mali licet plures sint numero qui nec cetera ieiunia obseruunt, quia non est consuetudo ratione obiecta, sed corruptela. Alienigene vero si veniunt animo inhabitandi ligantur etiam ieiunio consuetudinario sicut scripto, hec **De. Si autem solum transierit per terram, tutissimum esset ut seruare ieiunia terre proprie et aliene. Et secundum presatum doctorem tenent seruare ieiunia proprie terre in alienis locis. Et si ieiunia consuetudinaria aliene terre quas pertransiunt ieiunare nolunt, tamen tenentur non scandalizare bis comedendo. Unde publice non debent bis comedere. Ideo, i. Cor. viij. Si esca scandalizat fratrem meum, dicit apostolus, non manducabo carnes in eternum. Ad illud est illud quod habet, dis. xij. illa, ubi **Aug.** interrogauit per matrem beatorum Ambrosii, qui respondit. Cum rhoma venio sabbato ieiuno, cum Mediolani ieiunium, non ieiuno. Sic et tu ad quacuq; ecclesiam veneris eius more serua si cuius non vis esse scandalum nec quicquam tibi. Et qui sunt versus. Cum fueris romae rhomano ieiunio more. Cum fueris alibi ieiunio sicut ibi. Secundo debet a ieiunante inspicere tempus. Nam secundum **Tho.** in summa, die officia ieiunare non puenit, quia dies est leticie. Vnde si quis tunc ieiunaret contra consuetudinem populi christiani faceret, quod pro lege secundum **Aug.** habenda est. Addit **Bonauen.** li. de euangelica perfectione. Nisi valitudo aliud requirat vel familiaris instinctus spiritus sancti aliud requirat. **De. pa. et Tho.** dicunt, quod etiam in festo natiuitatis dicitur quod ieiunare potest, ut patet in multis religionibus, et qui non ieiunant, plus tunc tenent. Que dicuntur sunt de ieiunio in aliena terra seruanda, etiam intelligenda sunt de abstinentia a carnibus vel lacteinijs ne scandalizet quis. Vnde etiam de obser. se. c. expli carl. dicitur, quod in festo natiuitatis christi si**

in sexta feria venerit a carnibus abstinerent tenentur quod ad hoc obligantur voto vel regulari obseruancia. Et quod etiam hi non sunt reprehendendi qui primum ob deuotionem voluerint abstinere.

Capitulum. viij.

Sed adhuc queritur, quod teneant ieiunare et quando in ieiunio dispensari possit et quod. **Obi notandum secundum Durum, Tho. et De. de pa. q. nullus auctoritate sua debet soluere ieiunium, quia nullus est iudex in sua causa si commode habere potest recursum ad superiorem suum. Et secundum **Hostium**, non sufficit licentia simplicis sacerdotis si potest habere episcopus. Alias si non potest commode habere episcopus, potest curare dispensare. Tunc in summa **Tho.** addit. In talibus recurrendum est ad superioris dispensationem, nisi forte ubi ista consuetudo est quod ex hoc ipso quod prelati dispensant auctoritate videntur. Sunt autem quinque cause principales rationabiles et legitime propter quas potest dispensare in ieiunio vel in pueniendo hora, vel in comedendo alium cibum quam ieiunantes fortes primum comedant. Et sunt. Etas, infirmitas, necessitas, labor, et miserium. Prima causa est etas. Vnde secundum **Tho.** usque ad finem vigesimiprimi anni non tenent ieiunare iuuenes, quia indigent ut plurimum ante illud tempus de nutrimento, duplici de causa, videlicet ut nutriantur, et etiam ut crescant, tamen infra predictum tempus decem est ut ad aliquam abstinentiam se exerceant plus et minus secundum modum sue etatis. Sed quia quanto ad terminum predictum appropinquat, tanto virtus nature magis roboratur et augmentum tardius procedit, cum in primis quinque annis pueniat puer ad medietatem augmenti, ut patet dicitur. Vnde secundum quod magis appropinquat ad predictum terminum sunt eis ieiunia magis commensuranda, dicitur **Tho.** Vnde creditur tenendum de senibus valde propter debilitatem viuis digestiue, si tanta sit quod nullo modo possit digerere tantum cibum.**